

Napisal
KAREL GRŽAN

Ilustriral
JOŽE ŽLAUS

**SKRIVNOSTI
STARODAVNE
KARTUZIJE**

Napisal
KAREL GRŽAN

Ilustriral
JOŽE ŽLAUS

MED ZGODOVINSKIMI POMNIKI

SKRIVNOSTI STARODAVNE KARTUZIJE

V JURKLOŠTRU

Ob 800. obletnici ponovnega prihoda kartuzijanov,
580. obletnici smrti Veronike Deseniške in
150. obletnici ustanovitve župnije v Jurkloštru
je v letu 2006 izdala knjigo

Družina
v sodelovanju z zavodom
Odon Jurklošter

Med zgodovinskimi pomniki
SKRIVNOSTI STARODAVNE KARTUZIJE
v Jurkloštru

© Karel Gržan

Ilustriral Jože Žlaus
Kaligrafija Severina Trošt Šprogar
Lektorirala Vida Frelih

Oprema in prelom Družina d.o.o.
Izdala in založila Družina d.o.o.
v sodelovanju z Zavodom Odon, Jurklošter
za založbo dr. Janez Gril
Tisk Tiskarna Formatisk d.o.o.

Ljubljana 2006

www.druzina.si

Besedilo in ilustracije so avtorsko zaščitene, zato je dovoljena nadaljnja uporaba in kakršno koli razmnoževanje samo s pisnim dovoljenjem avtorja knjige.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

271.71(497.4 Jurklošter)(091)
262.2(497.12 Jurklošter)(091)

GRŽAN, Karel

Skrivnosti starodavne kartuzije : med zgodovinskimi pomniki v Jurkloštru / napisal Karel Gržan ; ilustriral Jože Žlaus. - Ljubljana : Družina ; Jurklošter : Odon, 2006

ISBN-10 961-222-639-3 (Družina)
ISBN-13 978-961-222-639-8 (Družina)

229083392

*Naj bo ta zapis posvečen njemu,
brez katerega teh vrstic ne bi mogel izpisati –
Nikolaju Kempfu, priorju samostana v Jurkloštru,
ki je v tej kartuziji okoli leta 1470 v svojem mističnem traktatu
zasnoval prvo na slovenskih tleh napisano tiskano knjigo.*

Uvod
k skrivnostnim
zanimivostim
starodavne Kartuzije
v Gurklosteru.

remišljeval sem, ali naj objavim to, kar mi je bilo dano odkriti, ali naj ohranim v skrivnosti. Odločitev je pred tabo: objavljam, a le del iz bogastva, ki naj ostaja v celoti še naprej skrbno shranjeno za čas, ki prihaja. Zato bom zapisal med zgodovinskimi pomniki le delček iz legend in skrivnosti starodavne kartuzije v Jurkloštru.

Tako sem zvest svarilu: *Kdor najde ta zapis, naj ohrani ga zase!* In vedenju, da bom vendarle odkril, kar je bilo v stoletjih zakrito: *A čeprav z zakladom svet boš seznanil, le vredni so, ki jih napoti v skrivno bogastvo, ki je v Globini.*

Bil je zimski večer, kmalu po prazniku vseh svetih v letu 2004, le nekaj mesecev za tem, ko me je škof določil za upravitelja ostankov dediščine menihov v Jurkloštru. Od samostana je ostala le cerkev – srce kartuzije in nekaj k njej prizidanih stavb.

Vstopil sem v svetišče, v tihoto, ki speljuje v globine. Močan vzgib me je tistega dne zvalil k raziskovanju prostorov, ki jih je čas že desetletja ohranjal v pozabi. V molku noči se čuti izostrijo v pozornost in kamniti zidovi začno pripovedovati zgodbe, ki jih ohranjajo v sebi. Kot šepet iz preteklosti, ki prevzame notranje čute zaznave.

Tu je Nevidni – le v človekovi najgloblji resničnosti Zaznani, sejal seme skrivnostnih navdihov in neredki so mu sledili. »Menih ni, kar vidiš, menih je, kar se v Nevidnem dogaja!« bom kmalu prebral v skrivnem zapisu. A takrat, v večernem mraku sredi svetišča, še nisem vedel, da bom vpleten v dogodke izpred stoletij.

Po ozkem, zavitem stopnišču sem se strmo povzpel v zapuščene stranske prostore. Nered, razbita okna ... Za ropotijo so mojo pozornost pritegnila vrata izpred stoletij. Prelagal sem stvari, ki so se raztresale v prah. Vrata so imela v sebi moč in sem jih le težka odprl. Netopirji so zaprhutali v mrak. Stopnišče me je vodilo v malo sobico pod obokom. Prostor je bil prazen – le nekaj ometa je s stene padlo na obhojena tla.

Vedno globlje me je prevzemal neznan občutek – kot bi bil zajet v duh izpred stoletij. Nekje v daljavi – iz svetišča, sem zaslišal peti menihe ... oglašil se je topot konj in nejasni glasovi so govorili, kar nisem razumel ...

Zdrznil sem se v tesnobnem čutenju in se v strahu naslonil k oboku. Z njega se je odkrušil omet iz zahrumel na tla. Odmaknil sem se, ko se je za njim odkrušil še kamen. Vznemirjen sem hotel oditi, ko sem opazil, da je kamen iz stene razkril odprtino. Segel sem vanjo. Otipal sem zvitek ...

V hipu dotika sem zaznal nepoznana čutenja – kot bolečino ob prodoru v doslej neprepoznane vzporedne svetove. Zaznal sem prisotnost.

Zgodovinski mejniki
cerkve in samostana
v Jurkloštru
po odhodu Kartuzijanov

Leta 1591 so prevzeli samostan graški jezuiti (formalno 23. marca 1596 s potrditvijo papeža Klemen VIII.) in ga upravljali do leta 1773, ko je papež Klemen IX. razpustil jezuitski red.

Leta 1773 je samostansko gospodarstvo prevzela država - habsburška monarhija. Vodil ga je državni oskrbnik.

Leta 1775 je cesarica Marija Terezija ustanovila v prostorih samostana mesto vikarja, ki je bil podrejen laškemu nadžupniku.

Leta 1780 so podrli večino slabo ohranjenih samostanskih poslopij in na njihovem mestu zgradili graščino, ki je postala sedež državnega okrajnega sodišča in komisariat - ohranjen je zanimiv primer ječe. Sodno pravico na svojem področju so imeli pred tem že kartuzijani in jezuiti.

Leta 1848 je odpravljeno kmečko podložništvo in državno gospodarstvo v Jurkloštru izgubi svoj pomen. Po marčni revoluciji tega leta je bil z novimi upravnimi spremembami Jurklošter imenovan za občino (delovala je vse do leta 1952). Občani so želeli imeti tudi svojo župnijo, ker bi posredno s tem pridobili tudi šolo (organist je bil običajno učitelj), matični urad in svoje pokopališče.

Leta 1856 je ustanovil bl. škof Anton Martin Slomšek (po osebnem posredovanju pri cesarju Francu Jožefu) v Jurkloštru samostojno župnijo, s takrat približno 1200 farani. S tem je dobil Jurklošter tudi svoj matični urad. Na vzhodni strani cerkve - zunaj obzidja so dobili novo pokopališče (samostansko - znotraj obzidja so opustili).

Leta 1859 je pridobil kraj zasilno šolo v enem izmed župnijskih prostorov. Šolstvo je bilo v Jurkloštru razvito že pred tem, saj je ohranjen podatek, da je nadvojvoda Karel že leta 1564 izrazil željo, da bi v samostanu ponovno ustanovili šolo (torej je bila v njem že pred tem) za meniške novince in drugo mladino v kraju.

Leta 1863 je odprla enorazredno šolo občina. Delovala je v graščinskih prostorih, dokler niso leta 1890 zgradili samostojne šolske stavbe nad cesto severovzhodno od cerkve.

Leta 1870 je kupilo graščino in posest tržaško podjetje lesne veletrgovine Zündl & comp. To podjetje je v sodelovanju z okrajnimi oblastmi za lažje spravilo lesa dokončalo gradnjo ceste skozi vso sotesko Gračnice. Za varovanje pred požari je bila leta 1880 v Jurkloštru ustanovljena Prostovoljna požarna bramba.

Leta 1881 je kupil graščino s posestvi Gustav Edvard Geipel, nemškočeški tovarnar iz Aša v Sudetih. Na kraju opuščene steklarne (v samem Jurkloštru je delovala ob sotočju Gračnice in Lahovnice v letih 1802-1860, pred tem pa od leta 1788 v Polani na kraju, ki se mu še danes pravi Na glažuti) je zgradil tovarno za izdelavo sukna za vojaške uniforme, ki jo je kmalu preuredil v papirnico.

Leta 1897 je kupil graščino in papirnico Hrvat Ferdinand Sladović.

Leta 1899 je kupil graščino z vsemi posestvi Žid Feliks Neuberger, ki je skupaj s sinom odkupil papirnico leta 1905 in jo preusmeril v lesno industrijo – tovarno pohišva.

Leta 1910 je kupil graščino poljski Žid Henrih Falter, ki se je poročil z Neubergerjevo hčerko Ireno. Za dediščino je dobila tovarno pohišva in žago, ki sta jo po kratki opustitvi leta 1922 ponovno ustanovila z imenom: »Falter – tovarna lesnih izdelkov Jurklošter pri Rimskih Toplicah.« V slutnji nevarnosti nacizma sta kot Juda tik pred vojno vse svoje premoženje v Jurkloštru prodala in se z družino umaknila v Kanado.

Leta 1940 sta kupila graščino, tovarno in gozdove v Jurkloštru dr. Ante Šarić in njegova žena Viljemina. Med drugo svetovno vojno je bil v graščini občinski urad.

Leta 1944 so partizani požgali graščino. Veliki požrtvovalnosti domačinov gre zasluga, da ni zgorela tudi cerkev s pripadajočimi prostori, ki v svojih zgodovinskih pomnikih ohranjajo spomine na dogodke starodavne kartuzije.

4. novembra 2005 je bil odkrit podstavek grobnice – z veliko verjetnostjo lahko sklepamo, da je bila na tem mestu pokopana Veronika Deseniška.

Kazalo

Uvod k skrivnostnim zanimivostim starodavne kartuzije v Jurkloštru	7
Dolina gračnice – sredi naravnih lepot pot skrivnih znamenj in presežnih zaznav.....	13
Svet čarobnih lepot	15
Kartuzijanski stražar	16
Druidi in svečeniki Kibelinega in Apolonovega kulta	20
V skalo vklesana vodnika in ustanovitev kartuzije	25
Kartuzijani in sedem zvezd v njihovem grbu in grbu Jurkloštra	31
Sv. Hugo organizator, sv. Bruno ustanovitelj in Guigo zakonodajalec kartuzijanskega reda	34
Kartuzije na slovenskem	40
Žiče (1160–1782)	40
Jurklošter (1170–1199 ter 1209–1595)	42
Bistra (1260–1782)	42
Pleterje (1403–1595 TER 1904–)	44
Kartuzija jurklošter in njeni menihi.....	47
Zunanost cerkve	52
Cerkev	54
Formula harmonije bl. Odon, priorja v jurkloštru	57
Skrivnost meniške kapuce	60
Znameniti menihi – pisatelji jurkloštrskega samostana	63
Blaženi odon, prior v Jurkloštru (1189–1190)	64
Sifrid – Seyferidus	66
Mihael iz Prage, jurkloštrski prior (1391–1401)	68
Nikolaj Kempf, jurkloštrski prior (1449–1451 in 1467–1490)	70
Stopnišče v steni cerkve s prehodom v skrivno knjižnico	75
Skrivna knjižnica	78
Po literarni ljubezni med Romeom in Julijo resnična zgodba ljubezni med Friderikom in Veroniko	83
Jurkloštrski samostan zavetje ljubezni med Friderikom in Veroniko ...	85
»Tu bo za vedno živel spomin na najino ljubezen!«	89
Za slovo še o vrtnici nad grobom gospe celjske	93
Zgodovinski mejniki cerkve in samostana v jurkloštru po odhodu kartuzijanov.....	97

Modrost je odsev Ljubezni,
s katero je prepojena duša.

kartuzijan

DRUŽINA

---

9 789612 226398

3.200 SIT